

POSLOVNO (VSEBINSKO) POROČILO ZVEZE KULTURNIH DRUŠTEV SLOVENIJE ZA LETO 2025

Splošni podatki o delovanju od 1. 1. 2025 do 31. 12. 2025.

Organizacija: ZKD Slovenije, Štefanova 5, 1000 Ljubljana

Zastopnik, odgovoren za poslovanje v letu 2025: Maja Jerman Bratec, predsednica

Glavna tajnica (sekretarka): Larisa Marjanovič

Predsednik nadzornega odbora: mag. Jože Osterman

Uvod (splošni del)

Zveza kulturnih društev Slovenije (v nadaljevanju ZKDS) je zveza mestnih, občinskih in področnih zvez kulturnih društev, ki delujejo na območju Slovenije in s tem krovna društvena (civilnodružbena nevladna) organizacija na področju ljubiteljske kulture. ZKDS je naslednica Zveze kulturnih organizacij Slovenije, ki je do druge polovice leta 1996 praktično v celoti zastopala interese ter skrbela za razvoj ljubiteljske kulture v državi. Tega leta se je na osnovi tedaj sprejetega Zakona o javnem skladu za ljubiteljsko kulturo večina materialnih sredstev in večji del nalog tedanje ZKOS prenesla na Javni sklad za kulturne dejavnosti. V decembru 1997 se je tedanja ZKOS tudi preimenovala v Zvezo kulturnih društev Slovenije.

Veljavna zakonodaja (ZUJIK) sicer v dokaj skromnih določbah, ki govorijo o organiziranosti kulturnih društev, vsakršno vertikalno ali horizontalno organiziranje društev prepušča svobodnemu dogovarjanju članic in članov, tako da je Zveza s svojimi aktivnostmi in delovanju v celoti prepuščena interpretaciji njenega statusa sprotim odločevalcem pri denimo javnih razpisih, morebitnih administrativnih oz. upravnih postopkih in podobno. Svojo avtoriteto si zato lahko pridobiva le z dobrim in poštenim delom, pri čemer je spoštovanje etičnih standardov in osebne integritete vseh, ki v njej delujejo, bistvenega pomena. V tem se ne razlikuje od statusa drugih (krovnih) organizacij na različnih področjih družbenega delovanja. Spremenjen status je sicer pomembno zmanjšal praktično (operativno) vlogo Zveze v delovanju ljubiteljske kulture, vendar vsaj do leta 2021 zaupno in produktivno razmerje med Zvezo in JSKD ni bilo ogroženo. Oba deležnika sta leta 2012 podpisala tudi partnerski sporazum o sodelovanju.

Potrebno je poudariti, da je ZKDS v veliki meri močna in vplivna predvsem v primerih, ko dobro deluje tudi mreža njenega članstva. Tu pa je vse od leta 1991 in opredelitve nalog lokalne samouprave prihajalo do nemajhnih težav, zaradi katerih je v približno tretjini slovenskih občin ugasnilo delovanje zvez kulturnih društev. S sprejetjem Zakona o JSKD je bila sicer ohranjena mreža ljubiteljskih kulturnih dejavnosti na celotnem območju države, vendar se mreža kulturnih zvez ni več obnovila, marveč se je še nekoliko zmanjšala. Ocenjujemo, da danes dobro in aktivno deluje približno 30 mestnih in občinskih zvez kulturnih društev ter 3 področne zveze, torej približno dobra polovica njenega formalnega članstva. ZKDS je bilo z odločbo Ministrstva za kulturo priznано delovanje v javnem interesu, tak status pa je Zveza ohranila tudi po uzakonitvi Zakona o nevladnih organizacijah.

Poglavitne značilnosti poslovanja ZKDS v letu 2025

Za pogoje delovanja v letu 2025 moramo ugotoviti, da so bili boljši kot leto poprej, saj smo za prijavljeno dejavnost oz. projekte s strani JSKD kot (so)financerja naših temeljnih dejavnosti dobili za

cca. 20% več sredstev kot leto poprej, kar seveda ni optimalno, saj se trend relativnega upadanja sredstev vleče že od leta 2022 naprej. Za primerjavo: dotacija JSKD je v letu 2021 znašala 13.640 evrov, leta 2022 11.976, leta 2023 9.183, v letu 2024 6.850, in v 2025 12.230,00 EUR. Zveza se je zaradi tega morala »reševati«, tudi tokrat, z izvedbo projektov, ki niso tesneje povezani z njeno temeljno dejavnostjo, kar je zahtevalo kar nekaj dodatnih naporov. Taka rešitev ni sistemska in Zvezo spreminja v nekakšnega posrednika, kar po svoji naravi ni. V letu 2025 je bil podprt projekt tiska publikacije "Primorska poje – Repertoarne sheme skozi čas" s strani Urada RS za zamejce in Slovence po svetu, kar je olajšalo izvedbo in poslovanje zveze. Velja pa dodati, da je bila vrednost razpisa JSKD PRO-25, ki je glavni vir za financiranje Zveze, večja kot leta poprej (v letu 2023 395.000 evrov, v letu 2024 258.000 evrov, v letu 2025 509.000 evrov). Finančni položaj Zveze se kljub temu ni bistveno izboljšal.

Glavna dejavnost, torej skrb za obstoj oz. ohranjanje mreže zvez in njihovih društev, aktivno zagovorništvo in intenzivnejše vključevanje v razpravo o nadaljnjem razvoju ljubiteljske kulture in kulture nasploh ter njeno sposobnost spremljanja položaja zvez in kulturnih društev na vseh območjih države, je bila torej izrazito omejena, kar je močno vplivalo na dinamiko našega dela. Drug, nič manj pomemben faktor je dejstvo, da so bili rezultati projektnega razpisa znani junija, kar pomeni, da je za izvedbo projektov preostalo le še 5 mesecev. Komunikacija z JSKDRS se je občutno izboljšala, še vedno so težave s prostori za delo ZKDS in odklon od oblikovanja vsaj nekaterih skupnih programov, ki ga predvideva v letu 2012 podpisani partnerski dogovor.

Posebni del: izvedba nalog in projektov ZKDS v letu 2025

Na področju rednega delovanja Zveze, ki obsega zlasti vzdrževanje in krepitev mreže zvez kulturnih organizacij, redno delovanje organov ZKDS in sprotno odzivanje na oblikovanje kulturne politike, ki zadeva ljubiteljsko kulturo, je lani vendarle teklo razmeroma dobro. Organizirali smo dve redni in tri izredne seje predsedstva in redno letno sejo konference Zveze, kjer smo se odzvali na vse najpomembnejše izzive tekoče kulturne politike.

V okviru sprejeta program in strategija dela je Zveza takoj začela z izvajanjem projektov, ki so bili odobreni v okviru razpisa Pro-25, dodatno pa je pridobila še sredstva Urada za zamejce in Slovence po svetu za natis razširjenega besedila raziskave *Primorska poje*, repertoarne sheme skozi čas, ki je bila opravljena leta 2024.

Zveza je kontinuirano obveščala o svojih dejavnostih in pomembnejših dogajanjih na področju preko svoje spletne strani, hkrati pa je revija *Primus* razmeroma stabilno objavljala tudi eseje, recenzije in reportaže z dogodkov oziroma o dogajanju v ljubiteljski kulturi, pa tudi širše. Mesečno je *Primus* v povprečju objavil 5-6 člankov mesečno, kar je nekoliko več kot leto poprej. Reviji manjka nekaj sredstev, da bi si lahko privoščila stabilno urednikovanje oz. širitev uredništva. Nemajhna težava je tudi v tem, da pisanje avtorskih prispevkov ni ravno najbolj priljubljena plat ljubiteljskih kulturnih delavcev.

Precej se je zmanjšalo število priznanj, ki jih ZKD Slovenije podeljuje zaslužnim kulturnim delavcem, saj smo podelili le eno (1) priznanje. ZKD Slovenije bo morala v prihodnje temu posvetiti več pozornosti.

Vodstvo si je prizadevalo za ustrezen odziv pri pripravah in javnih predstavitev ter zbiranju stališč in mnenj o dokumentih kulturne politike, ki so zadevali ljubiteljsko kulturo. V začetku leta smo nadaljevali s prizadevanji za sistematičnejše delovanje skupnega slovenskega kulturnega prostora, kar je obrodilo sadove z ustanovitvijo koordinacije zamejskih kulturnih zvez in društev na kulturnem področju, ki pa še išče svojo vsebino delovanja. V ZKD Slovenije nas je najbolj zmotilo dejstvo, da v koordinaciji ne sodelujejo predstavniki izvajalcev iz matične domovine. Dali smo pobudo za neposredne razgovore na

Ministrstvu za kulturo in po prihodu nove direktorice tudi na Javnem skladu za kulturne dejavnosti. Oboje je bilo realizirano, vendar se je razprava ustavila zgolj pri predstavitvi nekaterih odprtih vprašanj, s katerimi smo sogovornike seznanili na obeh državnih ustanovah, manj govora pa je bilo o možnih rešitvah. To narekuje nadaljevanje pobud tudi v prihodnje. Ni šlo niti brez presenečenj: presenetila nas je poteza uradnikov na Ministrstvu za kulturo, ki so za dva udeleženca sestankov (predsednika NO ZKDS in podpredsednika Zveze godb Slovenije) podali prijavo na Komisijo za preprečevanje korupcije (KPK), češ da sta nejavno, brez registracije lobista, lobirala za spremembo zakonodaje o JSKD. KPK prijavi ni sledila.

V novembru in decembru so bili dokončani vsi projekti z zaključenimi vsebinami in javnimi predstavitvami (Pogovori o glasbi, jeziku in gledališču v Novi Gorici oziroma na Jesenicah). Gre za novo in po vseh kazalnikih uspešno obliko dejavnosti, ki jo velja obdržati in po možnosti tudi razširiti. V okviru pogovora o gledališču je bila predstavljena raziskava mag. Kaje Novosel *Slovensko ljubiteljsko gledališče: analiza delovnih pogojev, način oblikovanja programov in usmeritve ustvarjalcev za prihodnost*, s čimer smo v Zvezi nadaljevali z analitično oz. raziskovalno dejavnostjo, ki z manjšini prekinitvami traja že od leta 2017.

Kot rečeno: materialni položaj Zveze se sicer ni bistveno izboljšal, čeprav je bilo v letu 2025 pridobljenih precej več sredstev iz naslova JSKD kot leto prej (2024: 6.850 €, 2025: 12.230 €). Temu je treba dodati še 3.000 € v letu 2024 in 2.000 € v letu 2025 iz sredstev Urada za zamejce in Slovence po svetu. Odprto ostaja vprašanje honoriranja oziroma zaposlitve za glavnega tajnika oziroma tajnico Zveze, brez katere sistematičnega dela ni mogoče zagotoviti.

V letu 2025 smo podelili priznanja ZKD Slovenije. Tudi 5 priznanj, vključujoč z Ravniharjevo plaketo, namenjena mecenom ljubiteljske kulture, ki so na lokalni oz. državni ravni največ prispevali k razvoju ljubiteljske kulture. Prejel jo je nekdanji kulturni minister Sergij Peljhan. Izdelana so bila tudi odličja, tako, da v bližnji prihodnosti težav s podelitvami ne bo.

Ljubljana, 19. marec 2026

Predlog poročila je bilo sprejeto na redni seji predsedstva ZKDS dne 19.03.2026

Poročilo je bilo obravnavano na redni letni seji konference ZKDS dne _____ -